

۲۰۱۷/۱۰/۲۴

دستگیر روشنیالی

راځی په راتلونکي فکر وکړو،

سیاست د یوه تفکر او د یوې نظریې ډگر نه دی،

سیاست نه دریري او فکرونه نه چوکاټ کیري

مورن پوهیرو پرون څه تیر شول او مورن پوهیرو نن څه تیریري، خو مورن نه پوهیرو چې سبا به څه کیري او راتلونکي به څه ډول وي. د راتلونکي د فکر کولو په کار کي سیاست اهمیت لري او دلیل یې هم دادی چې دا سیاست دی چې د راتلونکو تحولاتو او بدلونونو لوری ټاکي. له راتلونکي سره د مورن تر ټولو ښه مرسته ځوان نسل او راتلونکو ته د خپلو اشتباهاتو، د خپلو تیروتنو او د خپلو ناسنجول شویو سیاستونو په هکله توضیح ورکول دی او په ځاګړي توګه هغوي چې په دي وروستیو لسیزو کي واکمنان او د سیاست د ډگر اصلي لوبغاړي وو. دوي په ډیرو شیانو پوهیري او دوي له راتلونکي سره لویه مرسته کولای شي. دوي راتلونکي دي ته چمتو کولای شي چې د دا ډول خطاګانو او تیروتنو د تکرار مخه ونیسي. دا وګړي باید له خپلو تړلیو فکرونو او له خپلي تنګي دنیا ځانونه را وباسي، خپلي جامي بدلي کړي، په ډار غلبه وکړي، په انصاف په خپلو کمزوریو او خطاګانو فکر وکړي او دویلو شهادت یې پیدا کړي. له بده مرغه اوس هم داسي وګړي او رهبران شته دي چې ځانونه مکمل او بي تیروتنو ګڼي او دوي له خپلو پرونیو فکرونو د ځانونو د را جلا کولو توان او د نویو واقعیتونو د منلو استعداد نه لري. دوي له دي ډاره هم په خپلو خطاګانو اعتراف نه کوي چې خپل پیروان له لاسه ور نه کړي نوم او تاریخ یې خراب نشي او دا په داسي حال کي دي دنیا هره ورځ بدلیري او ژوند هره شیبه نوي غوښتنې او نوي پوښتنې مطرح کوي. چیري چې هر یو په حق وي، چیري چې هر یو "مورن تر ټولو ښه یو" او "حقیقت له مورن سره دی" دعوه وکړي هلته هیڅکله تفاهم او مصالحه په واقعیت نه بدلیري.

د رهبرانو نوم او تاریخ هغه وخت خرابیري چې په همدې جامو کي تاریخ ته ور ننوزي او همداسي پټه خوله له دي دنیا ولاړ شي. تاریخ ددي حقیقت روښانه ثبوت ورکوي چې په خپلو تیروتنو اعتراف کول او بڅښنه غوښتل له یوې خوا په شخصیت جوړولو او له بلې خوا په تفاهم او پخلاینه کي څومره لوی او مهم رول درلودلای شي. په تیروتنو اعتراف یو جوړونکی چلند دی. د تیروتنو منل او د بڅښني غوښتل ډیر لوړ سیاسي اهمیت لري. تجربې ښیې هغه سیاسي مشران چې په خپله او یایي ګوند د بحران د جګړي په ایجاد کي ونډه درلوده د تیروتنو په منلو او د بڅښني په غوښتلو د ټولني له هر کلي سره مخامخ کیري او قدرت ته رسیري. په دا ډول چلند کي سیاسي شهادت هم لویه ونډه لري.

سیاست د نیت په ځای په پایلو سنجول کیري او دځینو دا خبره "مورن ښه نیت درلود، خو خرابه شوه" دا ډول څرګندوني نه په عقل اندازه کیري، نه څوک اهمیت ورکوي او نه کوم درد دوا کوي. تاریخ او تاریخي قضاوت د "ښه نیت" په ځای "خو خرابه شوه" پسي ځي او ولي خرابه شوه؟

که پرون مو په رنګولو کي ونډه درلوده نن هغه وخت راځی چې په جوړولو کي برخه واځو.

راځی، د یوه حقیقت منلو ته ځان چمتو کړو. یو حقیقت چې کولای شي د یوه سراسری تفاهم او توافق په بنیاد بدل شي. هیچ چا دا څه نه غوښتل چې وشول هیڅ چا نه غوښتل ځان، کورنی، کلی، ښار او وطن یې له دا ډول برخلیک سره مخامخ شي. هیڅ چا نه غوښتل په میلیونونو هموطنان یې مهاجر او اواره شي. هیڅ چا نه غوښتل هدیري په ځوانونو ډګه شي...

د یوه سراسري تفاهم او د یوه سراسری توافق له پاره ددي حقیقت منل ضرور دی چې مورن ټولو تیروتنې او خطاګانې کړي، مورن ټول غولول شوي یو. مورن ټولو ضرر لیدلی، مورن ټولو ماتي خوړلي، مورن ټولو ډیر شیان له لاسه ورکړي، مورن هر یو بایلني لرو، مورن په هر انقلاب، هره کودتا، هره بلوا او هره جګړه ټولنه د لسیزو له پاره په شا

د پاڼو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پټه له مورن سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خبر و لولی

و غورزوله. مور ټول زخمي شوي يو او دا موجود حالت د مور ټولو تراژيډي دي او د مور ټولو گډه غميزه ده. مور ټول د دردونو او رنځونو کيسې او تاريخ لرو. له دي تراژيډي هيڅوک سپيڅلي او ميتخل شوي را وتلي نه دي او نه راوتلي شي. مور استبداد ماتونکي وو، خو کله چې واکمن شوو نوې استبداد او نوې ظلم مو واکمن کړ. مور بوت ماتونکي وو، خو ډير زر په خپله په بوتانو بدل شوو، مور تابو ماتونکي وو، خو په خپله مو په ټولنه د نويو تابوگانو د تحميل کولو هڅه وکړه. هغه څه چې له مور سره شوي اوله درجه مسؤليت يې د مور په غاړه دي. او تاريخ دا نه هيروي. مور هر يو په مسؤليت، په يوه له ځانه انتقادي تفکر او په يوه بيدار وجدان خپلي شا ته وگورو او په انصاف خپل پروني سياسي چلند او د هغه پايلي مطالعه کړو. له نورو سره نه له خپل وجدان سره ديالوگ پيل او حساب وکړو. بي له شکه به پوه شو چې مور دلته او په دي ځای تيروتنې کړي، مور دلته او په دي ځای کې غولول شوي يو. مور دلته او په دي ځای کې له فکر کولو مخکې عمل کړی دی. مور ددي فهم نه درلود چې مخالفت او دوښمني، مخالف او دوښمن له يو بله تشخيص کړو او هڅه مو وکړه ټول د ځان په شان او يا يې هم نفي او حذف کړو. د ځان په شان کولو او يا يو شان کولو ناورين راورونکي هڅي اوس هم په قوت رواني دي. اوس هم په نورو د خپلو فکرونو دتحميل کولو او د هغوي له تراژيکو پايلو درس نه اخستل کيږي او افراطي ډلي همدې وژونکي چاري ته ادامه ورکوي.

همدارنگه به دا انتقادي شاته ليد مور ته را وښيي چې دلته له انسان او انسانيت سره، دلته د انسان له حقونو، ازاديو او کرامت سره په څومره ناپوهي او په څومره بي پروايي چلند شوی او له بده مرغه نن هم همدا چلند ادامه لري. هو، سره ددي چې چا کمي او چا لويي تيروتنې کړي او چا هم بي ساري لوی جنايتونه کړي خو مور ټول په دي غميزه کې خپله ونډه او خپل مسؤليت لرو او مور ټول مسؤل يو. بي غمه اوسي دواړو تاريخ او راتلونکي د مور د محکوميت پريکړه کړي ده او ټول محکوم يو.

همدارنگه دلته څوک په کولو او څوک په نه کولو هم پره بلل کيږي. که داسې نه وي دا موجود حالت چا را منځ ته کړ؟ د يوه توافق او يوې سراسري مصالحې له پاره ضرور دی چې مور يو بل ته د نږدې کيدو، د ټولنيز باور او يو جوړونکي پوهاوی د ايجاد له پاره په گډ او يو ځای کونکي ارزښتونو را ټول شو او دا انساني ارزښتونه دي. مور له يو بل سره د دروغو او فريب په ځای د رښتيا ويلو په ژبه خبري وکړو. د توهين کولو ځای درناوی ته او د بي باوري ځای باور ته ورکړو، يو بل ته تير شو او له يو بل سره مصالحه وکړو. ددي پرنسپپ په بنياد " ويې بخښه، مه يې هيره" يو بل ته بخښنه وکړو. اوسنی سخت او پيشانه حالت تفاهم او توافق غواړي او دا مخالفتونه او توپيرونه دي چې توافق په ضرورت بدلوي.

سياست د يوه تفکر او د يوې نظريې ډگر نه دی:

سياست نه دريږي او فکرونه نه چوکات کيږي. دا دوه په هميشنی حرکت کې دي. هغوي چې په پرون کې له خپلو نظريو او خپلو سياستونو سره پاتې کيږي نه يوازي د نويو تراژيډيو لاره همواروي، بلکې منځني پيړۍ به هم ور باندې وځاندي.

په سياست کې مخالفت او توپيرونه يو حتمی امر دی او په دي کې د تردید ځای نشته دی. هر څوک، هره ډله، هر گوند ... خپلي نظريې لري او دا د دوي حق دی او دا هم د دوي حق چې د نورو د نظريو او فکرونو په هکله شک او تردید ولري او انتقاد يې کړي او دا به د ازاد سياسي بحث کولو چاره پياوړي کړي. د سياسي بحث اهميت په دي کې چې د پرون انتقادي څيړنه وکړي او راتلونکی لوری په گوته کړي. دلته په اروپا کې د سياسي نه تماميدونکو او بي پايلو بحثونو هدف د ځان ښه او نورو بدې دی. دلته بحث د راتلونکي په ځای په پرون دی. " ما داسې ښه کار وکړ، خو هغه داسې بد وکړو" " ما داسې ښي نظريې درلودې، خو هغه ډير بد فکرونه درلودل" ...

پرون مور خپلي نظريې مقدسي او نه بدلیدونکي اعلان کړي او په دي باور وو چې دا نه يوازي سمې نظريې دي، بلکې د عمل په لارښود مي بدلې کړي او هڅه مو دا وه چې نور هم همدا نظريې خپلي کړي او يا هم ور باندې تحميل شي.

" مور تر ټولو ښه يو" " حقيقت له مور سره دی" " حقيقت با ما است" ... دا چلند په سياست کې نه يوازي د مخالفتونو او توپيرونو له نظره غورزول وو، بلکې مخالفت او توپير ته د دوښمني تعريف ورکړل شو او د دوښمن په دود ور سره معامله وشوه. همدې چلند د جنگونو او يو د بل د نفي کولو په لور د سياست لارښوونه وکړه او دا ترټولو لويه او تاريخي تيرونه وه.

يو ځل مخالفين د انقلاب دوښمنان شول. بيا مخالفين د قوم دوښمنان او ور پسي د دين دوښمنان شول او دا دي د مور سياست او دادی د مور سياسي فرهنگ.

يوه ښه او هوسا راتلونکي:

يوه بي جنگونو، يوه بي کودتاگانو، يوه بي بلواگانو ... راتلونکي. په دي معني نه چې ټول يو ډول فکر او يو ډول عمل وکړي. په دي معني چې له اختلافونو او توپيرونو سره په يوه سيستم کې په گډه ژوند وکړي چې هر څوک

خپل نظريات بيان كړي، خپل دريځ روښانه كړي، يو له بل سره سيالي او هم همكاري وكړي. يوه راتلونكي، چيري چي مخالفت دوښمني او مخالف دوښمن تعريف نشي.

يوه بي پرونه راتلونكي يوه راتلونكي چي هلته د پيشوا، مير، امير، پهلوان... ځای نه وي او راتلونكي نسلونه به د دوي په نشتوالي كې ډير ښه او هوسا ژوند وكړي او له خپله منځه به وړ، چمتو، زړور او لايق رهبران را وباسي. مور بايد د نويو انديښنو چي د واقعيتونو انعكاس او ستونزو ته ځواب وي د ځوان نسل باور تر لاسه كړو او د يوې ارمني راتلونكي په ځای د يوې عملي راتلونكي تصوير وركړو. مور ځوان نسل ته په روښانه ټوكو كې ووايو چي يوه ښه راتلونكي د كومو ارزښتونو په واكمني كې په واقعيت بدليري. مور بايد ځوان نسل په ښكاره ووايو چي د سياست قومي كول، د سياست مذهب، كول، د سياست نژادي كول... يو ویشونکی عمل دی. دا ټولنيزه بي باوري را منځ ته كوي، دا انسانان د يو بل په وړاندي دروي او د بحران او جگړې په لور د ټولني لارښوونه كوي. مور ځوان نسل د هغو ارزښتونو په هكله هم ښكاره خبري وكړو چي په ټولنيزو ویشونو او ټولنيزو بي باوريو غلبه كوي او په ټولنه كې يو ځای كونکی رول لري او دا انساني ارزښتونه دي.

پای